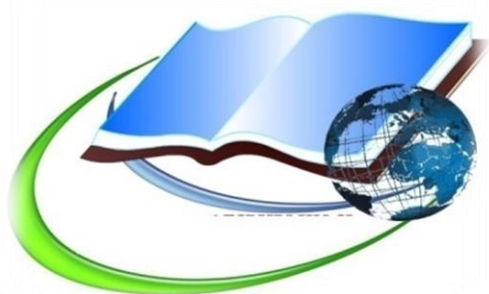

**ЎЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ХАЛЫҚҚА
БІЛІМ БЕРУ МИНИСТІРЛІГІ
РЕСПУБЛИКА БІЛІМ ОРТАЛЫҒЫ**

**ФИЛОЛОГИЯ ПӘНДЕРІ БЛОК МОДУЛЫ БОЙЫНША
ЖАЛПЫ ОРТА БІЛІМНІҢ
ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫ**

ҚАЗАҚ ТІЛІ

X СЫНЫП

ТАШКЕНТ -2018

ТҮСІНІК ХАТЫ

Тіл білімінің алдына қойған әлеуметтік жағдай оқушы тұлғаны пікірлеуге, бөгделер пікірін аңғаруға және сол пікір нәтижесін ауызша және жазбаша тұрғыда сауатты баяндауға яғни коммуникативтік сауаттылықты дамытуға үйренуден тұрады.

Жалпы орта білім мекемелерінде қазақ тілін оқытудың негізгі **мақсаты** – оқушылардың өзіндік пікірлерін ауызша және жазбаша түрде дұрыс әрі анық баяндайтын, кітапқұмарлық мәдениеті қалыптасқан, өзбетінше және шығармашылықпен пікірлейтін, басқалардың пікірлерін аңғаратын – қарым-қатынас және сөйлеу мәдениеті дамыған тұлғаны дайындау.

Қазақ тілін оқытудың **міндеті** – оқушыны пікірлеуге, өзгелер пікірін аңғаруға, өз пікірін ауызша және жазбаша түрде сауатты баяндай алуға бағытталған сөйлеу компетенциясын дамыту; оқушыларда грамматикаға тиісті меңгерілетін білімдерді (фонетика, лексикология, сөзжасам, морфология, синтаксис, жазу және емле, тыныс белгілер, тіл мәдениеті, стилистикаға тиісті түсініктерді) дамыту; қазақ тілінің мүмкіндіктерінен өнімді пайдалана отырып дұрыс және анық баяндай алуды дамытуға бағытталған лингвистикалық компетенцияларды қалыптастыру;

Қазақ тілі сабақтарында оқушыларды өз бетінше және шығармашылық пікірлеуге бағыттау қажет. Соның үшін осы бағдарлама негізінде жаратылушы оқулықтарда шығармашылық ойлау тәрізін қалыптастыру, сабақты оқушылардың тілдік біліктілігін жүзеге келтіруге қарату мақсат етіп алынған.

Қазақ тілі пәнінің құрамды бөліктері мен түзілу негіздері. Жалпы орта білім мектептерінің 5-11-сыныптарында өтілетін қазақ тілі пәні оқушыларды: қазақ тілінің фонетикасы, лексикасы мен грамматикасы, стилистикасы, тіл мәдениеті бойынша тілдің ауызша және жазбаша түрлерден кең және дұрыс пайдалану үшін қажет болған ғылыми-практикалық мәліметті беруді; қазақ тілінде дұрыс сөйлеу, емле мен пунктуациясының негізгі ережелерін меңгеріп алуды; түрлі сөздіктерден дұрыс пайдалана алуды; өз пікірін тіл жағдайына сай тәрізде, түрлі пішіндерде баяндай алу дағдыларын құрауды; белгілі бір хабарды немесе мәліметті түрлі пішіндерде бере алу жолдарын; күнделік тұрмыс үшін қажет болған іс қағаздарын жүргізу дағдыларын; жас және білім дәрежесіне сай болған көркем, ғылыми, саяси шығармаларды үйреніп, олар жөніндегі пікір-таластарды, жеке қатынасты ауызша және жазбаша түрде дұрыс мазмұндай алу дағдыларын беруді негізгі міндет етіп алады.

Қазақ тілін оқытудың негізгі құралдары. Алғашқы басқышта: 1. Осы бағдарлама негізінде жаратылған оқулықтар. 2. Қазақ тілі бойынша сөздіктер: “Қазақ тілінің түсіндірмелі сөздігі”, “Қазақ тілінің антонимдер сөздігі”, “Қазақ тілінің синонимдер сөздігі”, “Қазақ тілінің диалектологиялық сөздігі”, “Қазақ тілінің орфографиялық сөздігі”, “Қазақ тілінің орфоэпиялық сөздігі”, “Қазақ тілінің фразеологиялық сөздігі”.

Бұл құралдар қазақ тіліндегі энциклопедиялар, қазақ тілі сабақтарында ауызша және жазбаша бейне үшін түсіндірмелі альбом, істетілуі керек болған қажетті сөздер берілген сурет пен бейнелер және 5-9-сыныптар үшін 46 аттағы плакаттар жинағы, “Оқытушы

кітабы”, “Диктанттар жинағы”, “Мазмұндамалар жинағы” және т.б. мен толықтырылуы мүмкін.

Білім әдісі. Білім әдісі, негізінен индуктив. Мұнда сабақтарда актив істеуші оқушының өзі. Әрбір сабақ шамамен төрт басқышты өз ішіне алады. 1. Қайталау. 2. Берілген материалдардың оқушылар тарапынан талдауы. 3. Берілген материалдарды оқытушы жәрдемінде жинақтау мен қорытынды шығару. 4. Меңгерген жинақтылықты іс жүзінде қолдау және сынау, оқу мәселелерін шешу. Оқушылардың мәтін түзу мен мәтін үстінде істеулері сабақты екінші, төртінші басқыштарында және сыныптан тыс берілетін тапсырмаларда орталық орында иелейді. Мәтіндер әр түрлі. Олардың анық түр мен көрінісі аз ғана оқулықта берілсе, негізінен, оқытушы тарапынан белгіленеді. Бағдарлама оқытушыға оқулықтағы барлық мәтіндерді өз құнты, талабы, жағдайының ыңғайлығына қарай алмастыру, оқыту үдерісін кең мағынадағы шығармашылық пен ізденімпаздық негізінде құруға толық мүмкіндік береді. Мәтін үстінде істеу тапсырмалары мен жаттығулары бұл бағдарлама мен оқулықтарға көптеп арналған. Оқушылар жаратуы тиіс болған мәтіндер бірнеше түрлі. Олардың негізгілері:

1. Сабақта алған теориялық білім мен дағдыны іс жүзінде қолдап мәтін түзу. Мұндай мәтіндер екі және үш сөйлемнен тұруы, монолог пен диалог түрінде, қысқаша бейне немесе әңгіме түрінде болуы мүмкін. Олардың анық түрін оқытушы басшылығында оқушының өзі таңдауы керек.

2. Берілген тақырып негізінде бейне (шағын мәтін). Мұндай бейнелер жазбаша және ауызша көріністерде оқушылардың жас және білім дәрежесіне тән мазмұндф көлемде орындалуы тиіс.

3. Шығарма мәтіннің жоғары көрінісі. Бағдарлама төмендегі шығармалар түрлерінен пайдалануды көздейді. Ғылыми шығарма, ғылыми-көркем шығарма, көркем-шығармашылық шығармалар, бейнелі шығарма, еркін шығарма. Мәтін үстінде істеу барлық сыныптарда негізгі орынды иелейді.

Қазақ тілі пәні негізінен өз ішіне география, тарих, әдебиет, педагогика-психология, логика, этика, тіл мәдениеті және стилистика пәндерін қамтиды.

Әдеби білімді оқушының оқу әрекетін қалыптастыруға бағадрлап құру – білім мазмұнын жаңартудың бір ұстанымы етіп алынды.

Жоғары даму жолында нық қадаммен бара жатқан Өзбекстан халқының рухани дүниесі мен мәдени өмірінде жаңа дәуір басталғаны шындық. Бұл өз кезегінде білімді дәуір талабы дәрежесінде алып бару талап етілуде. “Қазақ тілі” пәнін оқыту және заманауи талаптар негізінде алып бару арқылы оқушылар тарапынан білімдерді игеру және көркем шығармаларды ұғыну арқылы әдеби тәлімнің мазмұны мен мақсаты, оны ұйымдастыруда білім принциптері негізінде оқушылардың дүниетанымын белсенді қалыптастыру және дамыту талап етілуде.

Оқытудың түрлерін түсініп меңгеру үшін шетел методистері іс-тәжірибелерінен алынған мысалдармен таныстыруымыз мүмкін.

Негізгі мәселе: 1. Оқытушы шығармашылығында оқыту мақсатының ерекшеліктері. 2. Оқыту мақсатын қолданудың ішкі процесі. 3. Оқыту процесінде оқушылардың ролі.

Республикамызда ғалым Б.Блум таксаномиясы, “Кейс стади”ға негізделген оқыту технологиясы, дәстүрлі болмаған тест технологиясы, “Бумеранг”, “3x4”, “БББ”, квест-

сабақтар, электрондық-виртуалдық сабақтар, қашықтан оқыту, семантикалық карта т.б. сияқты заманауи жүйелерді қолдану әдістемелері арқылы оқушыларға жоғары дәрежелі білім беру бүгінгі күннің талабы. Оқыту технологиялары, көптеген педагогикалық инновациялық іс-тәжірибелер, авторлық мектептер мен жаңашыл – мұғалімдердің проблемалары жан-жақты талдауды және жүйелеуді талап етеді.

Қазақ тілі пәнінің IX сынып оқу бағдарламасы мемлекеттік білім стандартының талабы негізінде дайындалды. Мемлекеттік білім стандартының IX сыныптар үшін негізгі мөлшер есептеледі. Осы сыныпты бітірушілер мемлекеттік білім стандартының жоғарыдағы дәреже үшін қойылған талаптарға жауап беруі шарт.

Жалпы орты білім МБС-ның тірек оқу жоспарында қазақ тілін оқу пәнінен сыныптар бойынша оқу сағаттары төмендегіше белгіленген.

Сыныптар	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
Аптасына	4	4	2	2	2	1	1
Жыл бойы	136	136	68	68	68	34	34

Аталмыш оқу бағдарламасы 2018 – 2019 оқу жылында XI сынып, 2019-2020 оқу жылында VIII-IX сыныптар, 2020-2021 оқу жылында V сынып, 2022-2023 оқу жылында VI, VII, X сыныптарда басқышпа-басқыш іс жүзіне асырылады.

10-сынып. Қазақ тілі.

(Апталық сағаты-1, жылдық сағаты - 34)

Оқушылардың оқу әрекетіне қойылатын талаптар:

Пікірді логикалық тығыздықта қазақ тілінің кең мүмкіндіктерінен пайдаланып, анық және дұрыс мазмұндайды. 25 - 30 сөйлемнен тұратын шығармашылық мәтін жаза алады. Пунктуация мен стилистикалық ережелеріне мойынсұнады. Іс қағаздарынан шақырау хат, арыз жазады.

Тіл стилін жаратушы құралдар. Лексикалық құралдар. Фонетикалық құралдар. Грамматикалық құралдар. Синтаксистік құралдарды түсіндіре алады, анықтайды да сөйлеу мәнерінде орынды пайдаланды.

Оқушылардың оқу әрекетіне қойылатын талаптар:

(Тереңдетілген мектептер үшін)

31-32 сөйлемнен тұратын шығармашылық мәтін жаза алады. Пунктуация мен стилистикалық ережелерге мойынсұнады.

Кіріспе. Ұлттық тіл мен әдеби тіл. Қазақ әдеби тілдің ауызша және жазбаша көріністері -1 сағат.

Ұлттық тілдік дамуы. Әдеби тіл ұлттық тілдің нормаланған және қайта жасалған көрінісі. Әдеби тілдің ауызша және жазбаша формалары.

Тіл және стиль. Стилистика. Сөйлеу стилдері мен тілдік құралдар. Сөйлеу стильдерінің негізші түрлері -4 сағат.

Тіл, сөйлеуден мақсат не?! Сөйлеу стилінің қалыптасуында осы мақсаттың орны. Стилистика сөйлеу стилдерін үйрететін тіл білімінің бір бөлімі, сол сияқты стилдерге тән болған ерекшеліктердің жинақталуы. Тіл құралдарын стилдердің өзіндік ерекшеліктеріне орай қолданудың қажеттігі. Сөйлеудің ауызша және жазбаша көріністері. Стилдердің негізгі түрлері: сөйлесу стилі. Ресми стиль. Ғылыми стиль. Публицистикалық стиль. Көркем стиль.

Лексикалық құралдарды сөйлеу стилдерінде қолдану - 4 сағат.

Мәндес сөздер стилистикасы. Омоним сөздер стилистикасы. Әдеби емес сөздер (диалект сөздер, архаизмдер мен историзмдер, былапыт-қоқырсық сөздер, алғыстар мен қарғыстар, т.б.) стилистикасы. Терминдер мен кәсіби сөздер лексикасы стилистикасы. Тұрақты сөз тіркестері стилистикасы.

Пысықтау -1 сағат.

Морфологиялық құралдарды сөйлеу стилдерінде қолдану -6 сағат.

Көптік жалғау стилистикасы. Септік жалғау стилистикасы. Тәуелдік жалғау стилистикасы. Жіктік жалғау стилистикасы. Жұрнақтар стилистикасы. Көмекші сөздер стилистикасы.

Синтаксистік құралдарды сөйлеу стилдерде қолдану - 10 сағат.

Сөйлемдегі сөздер құрамы стилистикасы. Сөйлемнің айтылу мақсатына қарай түрлері стилистикасы. Риторикалық сұраулы сөйлемдер стилистикасы. Оқшау сөздер стилистикасы. Қаратпа, қыстырма, одағайлар стилистикасы.

Пысықтау -1 сағат.

Құрмалас сөйлем стилистикасы. Төл сөз және төлеу сөз стилистикасы. Стиль және мәтін.

Ресми іс-қағаздары және олармен істеу. Құжат түрлері. Ресми және жеке хаттар, олардың түрлері мен өзіндік ерекшеліктері, мінездеме, баяндама, хаттама, есеп. - 2 сағат

Қайталау -1 сағат.

Бақылау жұмыстары -4 сағат.

Әдебиеттер: 8, 11, 13, 18.

Қазақ тілі пәнінен тақырыптық жоспар

10- сынып. Қазақ тілі

№	Тақырыптар аты	Жалпы сағат
---	----------------	-------------

		Жалпы	Теориялық	практика
1	Кіріспе. Ұлттық тіл мен әдеби тіл. Қазақ әдеби тілдің ауызша және жазбаша көріністері	1	1	
2	Тіл және стиль. Стилистика. Сөйлеу стилдері мен тілдік құралдар. Сөйлеу стильдерінің негізші түрлері	4	4	
3	Лексикалық құралдарды сөйлеу стилдерінде қолдану	4	4	
4	Пысықтау	1	1	
5	Морфологиялық құралдарды сөйлеу стилдерінде қолдану	6	6	
6	Синтакситік құралдарды сөйлеу стилдерде қолдану	10	10	
7	Пысықтау	1	1	
8	Ресми іс-қағаздары және олармен істеу. Құжат түрлері. Ресми және жеке хаттар, олардың түрлері мен өзіндік ерекшеліктері, мінездеме, баяндама, хаттама, есеп.	2	2	
9	Қайталау	1	1	
10	Бақылау жұмыстары	4	4	
	Жалпы	34	34	